

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 12. De mutuo in ordine ad causas excusantes ab csura,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

quinque pro 100. ratione lucri cessantis, vel damni emergentis? Ad quod respondetur, talem mutuandi modum generaliter illicitum esse, & usurarium; quia non omnibus civibus qui contribuunt, lucrum cessat, cum non omnes eas pecunias, quas contributorum, habuerint negotiationi expositas. Quamquam tamen ratione illorum quibus reuera lucrum cessat, aut damnum emergit, excusatio potest esse ab usura.

VNDECIMUM DVBIUM EST. An sit usura, si in subsidium indigentium ciuitas constituat censum quinque pro centum super bonis suis, & cogat ciues singulos certam portionem eiusdem census emere, ut inde fiat pecuniarum cumulus, ex quo accipientes mutuo, supra sortem & taxam, pro expensis ad illius conseruationem necessariis, soluant quinque pro 100. in censum quem ciues emunt? Ad quod respondetur, non esse usuram. Nam ex parte ciuium contribuentium non est mutuum, sed emptio census facta iusto pretio. Nec ex parte mutuatiorum iniustitia committitur qua gratentur: cum in commodum ipsorum institutus sit talis contractus: eisque relinquatur liberum uti beneficio illius, vel non uti, perinde ac in monte pietatis, de quo praecedenti dub. 9.

210. DVODECIMVM DVBIUM EST. An usura committatur, cum Princeps, vel Respub. egens pecunia, cogit ciues ad mutuandum sibi ea lege, ut donec acceptam pecuniam restituerit, soluat eis quorannis 5. vel 6. pro 100. vel concedat ius accipiendi certos redditus annuos, quos habet ex vectigalibus, aut gabellis, aut aliis impositionibus, siue antiquis, siue nouis, aut etiam ex iuribus principalibus: hocque cum conditione, quod ipsi ciues datam pecuniam repetere non poterunt, etsi liberum ipsis erit redditus ob datam accipiendos, transferre in haeredes, aut alteri resignare, vel vendere eadem lege: nimirum ut non possint pecuniam ipsam datam repetere: Princeps autem, vel Respub. possit cum voluerit pecunias acceptas restituere, & se ab illo onere redimere? Respondetur, id posse sine usura fieri: quoniam habet rationem quandam census annui. Sicut enim in censu emitur ius percipiendi annuam pensionem ex re alterius: sic etiam illi qui ita Principi, aut Respub. suam pecuniam dant, emunt ius percipiendi fructus, seu proventus ex illius bonis: vixque in alio differunt, quam ciues cogantur emere tales census.

Ut autem eiusmodi contractus fiat sine usura, aut alia iniustitia, requiritur primo, ut is fundetur in veris Principis, vel ciuitatis iuribus, vel redditibus, siue antiquis, siue nouis; alioqui non esset vera, sed tantum ficta emptio: & per consequens usuraria, habens rationem mutui, ex quo lucrum capiatur. Secundo, requiritur ut ciues pecunias suas non dederint mutuas: nempe ita ut possent eas si vellet, repetere, sed dederint in pretium iustum quo emerent quinque vel sex pro centum: alioqui enim, ut patet, committeretur usura. Idem iudicandum est de ceteris quae ad censum requiruntur, ut non sit usurarius; de quibus inferius suo loco. Tertio, requiritur ut talis contractus non fiat sine graui, & urgente necessitate: cum sine hac nemo cogi debeat ad emendum.

211. DECIMUMTERTIUM DVBIUM EST. Vtrum sit usura, si quis nauiganti mutuet mille aureos cum pacto & obligatione, ut mutuatarius secum faciat contractum assicurationis, per quem teneatur sibi certum quid soluere pro quolibet centenario numero illorum aureorum? Ad quod respondendum est affirmatiue: quia obligatio qua mutuatarius sic adstringitur, est quid pecunia aestimabile, iuxta ea quae supra de obligatione veniendi ad molendum, & aliis id genus, diximus. Vnde fit, ut sine usura imponi nequeat ratione mutui. Id quod expresse docet Caiet. in verbo usura cap. 2. Casu 12. & indubium esse ait Nauar. in Enchir. cap. 17. nu. 283. littera A. tenetque aliquot aliis citatis Couar. in lib. 3. variarum resol. cap. 2. num. 5. Id quod habet locum, etiam si mutuanus ita diceret, Do tibi mutuo ea lege, ut si cum aliquo sis iniurus contractum assicurationis huius pecuniae, illum mecum in eas. Nam haec quoque obligatio aestimabilis est pecunia. Nec refert quod mutuanus non nisi iustum pretium pro assicuratione accipiat, quia non ideo ipsum in tali casu usurarium dicimus, quod su-

pra iustum pretium aliquid accipiat, sed quod ex mutuo obligationem acquirit pretio aestimabilem.

Ceterum si mutuo sine aliqua obligatione accepto, mutuatarius contractum assicurationis celebret cum mutuantem, non est dubium quin pro periculo quod in se suscipit, possit accipere pretium iustum, seu tanti valoris iudicio prudentis, quanti est obligatio quam in se suscipit, sicut posset quiuis alius. Neque enim ex eo quod fit is qui mutuantem, censendus est conditionis peioris esse quam alius. Quocirca nullam committit usuram, ut memorati auctores, alique passim notant: imo nec aliud peccatum in eo committit, si pretium reuera iustum sit, & ablit scandalum. Cum enim rem in tuto constituere, sit pretio aestimabile, is qui periculum illius in se susceperit, potest ob eam causam pretium circa vllam iniustitiam recipere a contrahente secum, dummodo frans aliunde non interueniat. Id quod locum habere, etiam si assicurator nullam operam impensurus sit pro periculo effugiendo, propterea videtur existimandum, quod tunc pretium non accipiat pro eiusmodi opera, sed potius pro assicurando rei euentu dubio. Vbi aduerte obiter, assicuracione supponere rem esse in periculo, vel esse posse: vnde si iam sit securus; ut si nauis scitur peruenisse ad portum, aut contra iam perisse; contractus assicuracionis est nullus, tanquam fraudulenter, & in quo pretium accipitur pro eo quod nullius pretij est, puta pro periculo dubio, quod non datur in illis casibus. Videndus est Lud. Molina de iust. & iure tract. 2. disp. 507.

Porro dictis ob stare videri potest textus in Cap. Nauiganti, De usuris: sic enim habet; Nauiganti vel cuncti ad nundinas certam mutans pecuniae quantitatem; eo quod in se susceperit periculum recepturus aliquid ultra sortem. Usurarius est censendus. Sed non obstat; quandoquidem possumus cum Nauar. loco cit. illum intelligere, ut perinentem ad forum externum; in quo usura praesumitur in mutuantem, quando aliquid accipit ob mutuum numeratae pecuniae, nisi probet se alia ratione quam mutui accipere. In foro interno autem, si rei veritas sit, quod ob solam securitatem praestitam accipiat, ex usura ab usura, nisi accipiat plus quam pro eadem securitate tertius accipere. Possumus quoque sequi sensum illum communiter a Theologis approbatum, prout Couar. in cit. num. 5. ver. 2. annotat; ut non sit ibi sermo de omni assicuracione: sed tantum de ea quae sic fit, ut mutuatarius simul cum sorte capitali teneatur tantum mutuantem soluere, quantum pro assicuracione solueret tertio: ut si quis mutuando dicat, mutuo tibi nauigaturo centum; atque loco assicuracionis quam eras alioqui adhibiturus; quinque mihi quae eras illi daturus, solues eo nomine, quod te liberem ab assurectore ponendo: ita nihilominus ut ad capitale soluendum maneat obligatus. Etenim contractus eiusmodi usurarius est ex natura rei: quia mutuanus nullam obligationem suscipit, sed fingit se suscipere eo nomine, quod a dando fideiussores liberet mutuatarium, nihilominus manentem illi obligatum ad totum capitale soluendum.

CAPVT XII.

De mutuo in ordine ad causas excusantes ab usura.

SVMMARIVM.

- 213 Cause ob quas licet capere lucrum in mutuo.
 214 Quid significet iur fendi nomine.
 215 Quid sit emphyteusis.
 216 Quatenus feudum & emphyteusis ab usura excusetur lucrum in mutuo.
 217 Definitio fideiussiois cum sua explanatione.
 218 Quatenus fideiussio excuset lucrum in mutuo.
 219 Duo obseruanda de fideiussore.
 220 Qui sunt qui nequeunt fideiubere.
 221 Alia de fideiussore obseruanda.
 222 Solutio dotis dilata, est iusta causa accipiendi lucrum in mutuo, & cur sit.
 223 Corollaria inde deducta.

- 224 Quod tale lucrum possit esse vi in fructibus pignoris, sic in pecunia illis equipollente.
- 225 Alia collataria de vsu pignoris dotalis fructiferi.
- 226 De acceptione lucri in mutuo, licita eo quo habeat rationem quandam recuperationis sibi debiti.
- 227 De eadem licita ob lucrum ex mutuo cessans, vel damnum emergens.
- 228 Licitum esse aliquid supra sortem in mutuo accipere in poenam omissa solutionis.
- 229 Qualiter imponi, & qualis esse debeat talis poena.
- 230 Excusatio à tali poena.
- 231 Quando eadem censeri possit imposita in fraudem, vel exigui non possit.
- 232 De lucro ex pacto retrovendendi rem emptam, vel vendendi pignus, nisi mutuum datum solvatur in termino prefixo.
- 233 Per donationem sit licite lucrum in mutuo, & quae conditiones ad id requirantur.
- 234 Explicatio dubij, an licite accipi possit quod creditur dari intentione obtinendi mutuum.
- 235 Explicatio alterius dubij de accipiente à mutuatario, cui incalcant mutuum datum.
- 236 Quid tenendum sit de eo, quod Principes mutuo accipientes, aliquid supra sortem addunt, quod se liberaliter donare dicunt.
- 237 Lucrum licitum in mutuo ad contractum societatis, vel obsecundarium pecuniam vsuum.
- 238 De conditione viduati, ob quam lucrum accipi potest in mutuo.
- 239 Quaedam cre. eand. in notanda.
- 240 Condicio pupillaris excusans lucrum in mutuo.
- 241 Pignus onerosum qualiter excuset.
- 242 Qualiter assecuratio.
- 243 Qualiter antiqua consuetudo.
- 244 Qualiter euentus, aut quod mutuum reperi non possit.
- 245 De labore, cura, opera, & alijs id genus, it. m. g. de vsu depositi, de administratione, ac de cambio.
- 246 De periculo amittendi sortem.

ETI non liceat propter mutuum, aliquid ultra sortem accipere, licet tamen propter alias causas, quae saepe sunt ipsi mutuo adiunctae: quod quidem est lucrum capere, non quidem ex mutuo, aut pro mutuo; sed in mutuo. Quindecim vero tales (quibus nonnullas alias addemus) communiter assignari solent indicatae his versibus.

*Feuda, fideiussor, pro dote, stipendia Cleri,
Venditio fructus, cui velles iure nocere,
Vendens sub dubio, praeium post tempora solvens,
Poena nec in fraudem, lex commissoria, gratis
Dans socijs, pompa, plus sorte, modis datur istis.*

*Prima causa, feudum, ac eius affinis,
Emphyteusis.*

Circa primam causam praemittendum est, feudi nomine significari contractum, quo quis retento sibi dominio directo, seu proprietate rei immobilis, puta fundi, domus, vel praedij dominium vile in alterum transfert gratis, id est, pro nullo pretio, vel annua pensione, solum pro seruitio personali. Atque is qui dominium vile acquirit, hoc est, qui quasi dominus totam rei utilitatem percipit, feudarius, & vassallus dicitur. Ille vero qui illud concedit retento dominio directo, seu proprietate rei, dicitur Princeps: illeque huic praestare debet iuramentum fidelitatis: quod nimirum non inferet ipsi damnum, sed ipsum defendet, iuuabit consilio, re, & personam suam: nisi id faciendum esset contra superiorem dominum, qui debet semper excipi in iuramento; aut contra ius proprium, quod potest defendere, etiam contra dominum suum. Ab vsu fructu vero feudum in hoc distinguitur, quod vassallus accepta vtatur iure dominij, quo potest illam vendicare sibi vtiliter: neq; morte ipsius illud finitur, sicut vsus fructus: sed transfertur ad haeredes, qui per se, aut per alium possint praestare obsequium debitum. Caetera de feudo late persequitur Syluester in verbo feudum: & de eo titulus habetur in Decretalibus Gregorij, qui est 20. lib. 3. & in iure ciuili habentur libri qui inscribuntur Consuetudines feudorum.

Valerij Par. III. Tom. 2.

EMPHYTEUSIS autem (de qua habetur Cod. titulus De iure emphyteutico: & ff. titulus, Si ager vectigalis, id est, Emphyteuticarius petatur) est contractus, quo quis retento sibi dominio directo, seu proprietate rei alicuius immobilis, in alterum transfert dominium vile, seu quo tanquam dominus, totam rei utilitatem ad longum tempus, vel in perpetuum percipiat pro annua pensione: sicque dicta est ab ἐμφορτέω, quod est, inferere, seu plantare: vt indicaretur ratio cur in perpetuum, aut certe in longum tempus hic contractus fiat: nempe, quia nemo vult arbores plantare nisi in agro suo, aut saltem in fundo ad diuturnum tempus conducto: Item, quia vt plurimum in Emphyteusi dantur steriles fundi, vt emphyteuta eos colat, & fructiferos reddat; ad quod requiritur longum tempus. Caetera quae spectant ad Emphyteusim ipsam, qui vult videre, adhuc poterit apud Syluestrum in verbo Emphyteusis, & latissime apud Ludouicum Molinam de iustit. & iure tractat. 2. à disputat. 444. vsque ad 485. Satis enim fuerit huic loco, annotasse Emphyteusim à feudo distingui eo maxime, quod in isto res detur pro personali obsequio: in illa vero pro annua pensione: idcoque illud persona potius, quam patrimonio adhaereat: haec vero contra.

Atq; vt ad rem accedamus, prima causa propter quam licet accipere lucrum in mutuo, est feudum, ex cap. Conquestus, De vsuris, & cap. 1. De feudis; vbi directo domino feudi facultas datur percipiendi fructus eiusdem feudi, non computatis illis in sortem, quando feudatarius mutuum accipit ab ipso, dat ei in pignus id ipsum feudum. Quod ideo fit sine vsura (vt declarat Medina in Cod. De acquisitis per vsuram quest. 2. vers. Ad Cap. Conquestus; & Sorus in 6. de iustit. & iure quest. 1. art. 2. ad 2.) quia de natura feudi est, ex citato cap. 1. De feudis, vt quando vassallus domino directo illud impignorauerit, dominij vile, seu fructus feudi ad ipsum dominum directum pertineant cum hac conditione, vt vassallus ipse sit liber à seruitio, quod erat ob feudum soluturus. Quae sane ratione perceptio fructuum vsuraria non est: quia non percipiuntur vi, seu causa mutui, sed quia ex natura contractus feudalis, domino directo tunc debentur, sunt quoque illius tempore pignorationis. Nec item est iniustitia: quia frequentissime fructus rei feudalis sunt eiusdem aestimationis, & valoris, cuius sunt ipsa fructa, quae ratione feudi à vassallo debentur domino directo, prout notat Couarr. lib. 3. var. resol. cap. 1. num. 4.

Locum autem haec habent, siue feudum sit Ecclesiasticum, siue seculare, iuxta tradita à Medina loco cit. Habent etiam locum ex Couarr. in fine citati numer. 4. in Emphyteusi. Nam si emphyteuta domino directo det in pignus rem quam ab eo accepit pro pensione annua, potest idem dominus talis rei fructus interea accipere; non quidem ratione mutui: sed quod interea, non accipiet pensionem sibi ex eiusmodi re debitam. Veruntamen, vt haec procedant, necessariae sunt certa conditiones, quas Alfonso à Neapoli in tractat. De vsuris quaest. 21. concl. vltima refert. Prima est, vt res feudalis aut emphyteutica impignorata, fuerit gratis concessa pro seruitio, vel pensione. Secunda, vt eadem res non fuerit meliorata per feudatarium aut emphyteutam. Tertia, vt dominus directus debitum seruitium, vel pensionem non recipiat, quandiu percipit dictos fructus. Nisi enim conditiones haec concurrant, mutuatarius grauabitur, & mutuator faciet ex mutuo lucrum; quod vsurarium est. Qua de re Petr. à Nau. lib. 3. De restit. cap. 2. num. 369. & aliquot sequentibus, latius distulit: addens quartam conditionem, nempe vt seruitium illud quod remittitur, & qui pollcat fructibus percipiendis, ne lucrum accipiat ex mutuo.

Secunda causa, fideiussio.

Haec frequens est in mutuo; & commendatur tanquam Reipub. vtilis: quia multis indigentibus, vix vnquam sine ea mutuo daretur pecunia: vixq; emptiones fierent creditam pecuniam. Adde quod per eam assecurentur debita. Atq; de fideiussione agitur in iure ciuili tit. 2. lib. 3. Institutorum, & tit. 7. lib. 27. ac tit. 1. li. 46. Digestorum; titulo item 4. lib. 8. Codicis, & in iure canonico titulo 22. libr. tertij Decretalium Gregorij.

LI

Est au-

217.

Est autem fideiussio contractus, quo quis pro alio principali debitor, se per stipulationem accessorie obligat; illo principali nihilominus manente obligato. In qua definitione particula, *pro alio debitor*, separat fideiussorem ab eo qui se pro seipso soluturum promittit. Particula vero, *per stipulationem*, eundem separat à mandatore, qui non per stipulationem, sed nudo suo consensu alienam obligationem in se suscipit. De quo est titulus 17. lib. 3. Instit. & tit. 1. lib. 17. Digestorum, & tit. 35. lib. 4. Codicis. Particula, *accessorie obligat* eundem separat à correo, qui non accessorie, seu secundo obligatur, sed principaliter, seu tanquam principalis debitor, de quo titulus est De duobus reis, & c. 17. lib. 3. Instit. tit. 2. lib. 45. Digestorum, & 40. lib. 8. Codicis. Quod restat in definitione, indicat fideiussorem non transferre in se obligationem ex toto, sed principali non satisfaciende.

218.

Ex communi ergo sententia (vt in eam multos auctores referens notat Couar. lib. 3. var. resol. cap. 2. num. 6.) fideiussio causa est iusta accipiendi lucrum in mutuo; dummodo ipsa sit vera, vt quando Titius reuera de suo mutat Sempronio, & Caius fideiubet. Nam si ficta sit, dubium non est committi vfuram palliatam, vt cum Titius pecuniã suam tradit Caio mutuandam Sempronio, vt ipsemet Titius pro eodem Sempronio fideiubens accipiat aliquid supra sortem in precium fideiussionis. Porro cum fideiussio fuerit vera, pretium ratione illius dupliciter accipi potest licite: vno modo propter officium fideiubendi, quemadmodum tradunt Syluest. Angel. & Tabien. verbo fideiussor in fine, aliq; multi quos post Couar. loco cit. commemorat Alphonsus à Neapoli in tractatu de vfuris questio. 23. conclus. 4. Et probatur, quia omnis obligatio ciuili, æstimabilis est pecuniã; & per consequens, iustã conscientia vendi potest, iuxta D. Thom. 2. 2. questio. 78. artic. 2. ad 4. & Cater. in ibid. Ergo fideiussor qui ciuilitate obligat solvendum pro mutuatario, potest huic obligationem illam vendere tanquam de se æstimabilem pecuniã: non minus quam illam, quã se obligaret ad mutuandum.

DIFFICULTAS est autem, an istud locum habeat, si fideiussor exponat se periculo perditionis, quod debitor soluerit, siue non exponat. De qua Petr. à Navarra. in vtramq; partem auctores referens in lib. 3. De rest. cap. 2. n. 247. & 248. affirmantem merito sequitur: quia fideiussio sola, seorsimque ab eodem periculo sumpta, est ciuili habens adiunctum onus supplendi in posterum debitoris defectum in solvendo: ideoq; æstimabilis est pretio. Id quod patet etiam ex eo, quod nemo dixerit licitum mihi esse mutuo dare alteri, adiecto pacto & obligatione, vt apud tertium pro me fideiubeat. Verum in hac materia cauendum est ab iniustitia, quæ accideret si fideiussor pretium iniustum acciperet; vel iustum quidem, sed quando nullum esset periculum, eo quod constaret mutuarium soluturum; ita vt fideiussio tantum esset pro forma, atq; adeo moraliter loquendo, minime esset pretio æstimabilis. Itemq; accideret, si sumeret magnum pretium, quando periculum esset modicum: ex iniustitia æquitate enim pretium periculo respondere debet.

Altero modo pretium accipi potest ratione fideiussionis, quando quis non tantum fideiubet, sed etiam soluit pro alio; sæpe enim accidit vt debitor non soluat suo tempore, & ideo fideiussor cogitur loco illius solvere. In quo casu certum est ex cap. 1. De fideiussoribus; quod fideiussor vltra id quod soluit, accipere possit omne interesse, id est, omne damnum emergens, vel lucrum cessans ratione talis solutionis. Non potest vero eo solo titulo, quod pro alio soluat, aliquid accipere vltra sortem, quia esset vfura, cum talis solutio rationem habeat mutui. Itaq; ex sola quidem fideiussione nunquam nascitur vfura, quia fideiubere, non est mutare, vt recte docet Sylu. in verbo fideiussor in fine: nasci tamen potest ex fideiussione coniuncta cum solutione.

Hic propter frequentem vfum fideiussionis in mutuo, nõ erit abs re ex multis quæ latè persequitur Lud. Molina de iust. & iure tract. 2. à disp. 539. ad 548. nonnulla in eodem vsu imprimis notanda paucis perstringere.

219.

PRIMUM EST, de quo Angelus §. 13. & Syluest. questio. 10. in verbo fideiussor, fideiussorem ex Authentica, Præsentie, De fideiussoribus, non posse præsentie, & indiffuso principali debitor, conueniri vt pro eo soluat, exceptis tribus casibus:

primus est, quando principalis ipse debitor non est solvendo: secundus, quando idem procul abest, vel non habet bona in eodem territorio, ita vt commode conueniri nequeat: tertius, quando fideiussor ipse renouauit expresse benefici memoratæ Authentice, quod fauore ipsius constitutum est. Adde extra eisdem etiam casus, cum fideiussor soluerit ignorans eiusmodi beneficium, quod poterit opponere ad se tuendum, solutionem valere, nec creditorè teneri eam restituere, prout ex Gomezio habet Leonar. Lessius De iust. & iure lib. 2. cap. 28. num. 10. per hanc rationem; quod tale beneficium non sit iure inductum contra substantiam actionis, & obligationem, sed solummodo ratione ordinis procedendi. Id quod plenius explicatum videre est apud Molinam in cit. tractat. 2. disp. 546. à medio ad finem vsque.

SECUNDUM EST, quod cum Panormit. communiter teneri, notant in verbo fideiussio Angelus §. 17. & Syluest. questio. 14. cum terminis solutionis à creditore prorogatur in fauorem debitoris, fideiussorem manere obligatum, si simpliciter se obligauit pro debitorè; non autem si se tantum ad certum terminum obligauit. Ratio est, quia priore modo contracta obligatio non tollitur aduentu termini, sicut posteriore.

TERTIUM EST, quod fideiubere possit tantum is qui liberam suorum bonorum habet administrationem: adeo vt fideiussor debeat habere propria bona, & sufficientia ad satisfaciendum creditoris, & damnis secuti; principali debitorè non satisfaciende. Itaque, iuxta habitam in præced. cap. tract. 9. filiusfamilias nisi habeat peculium castrense, vel quali castrense, non potest fideiubere sine facultate patris, nec pupillus sine facultate tutoris, nec minor 25. annis, sine facultate curatoris, nec item amentes, nec furiosi, nec etiam Religiosi, nisi ab Abbate & Conuentu mandatū ad id habeant, ex cap. penult. De fideiussoribus.

Adde quod nec clericus possit fideiubere pro laico, ex cap. 1. eodem titulo. Excipiendus est tamen casus necessitatis, in quo sicut tenetur clericus indigenti subuenire, ita & pro eo fideiubere. Imo aliqui satis probabiliter putant, clericum prohiberi esse tantum frequentes fideiussiones; ita vt constitutio illa facta sit ad reprimendam in Clericis fideiubendi, ac litigandi libidinem. Pro Ecclesia autem, aut pro alio Clerico potest Clericus fideiubere, ex sequenti cap. 2. etiam si tantum ex fructibus benefici Ecclesiastici habeat ad satisfaciendum. Adde etiam quod nec fideiubere possit Abbas nisi de Capituli consensu expresso, aut saltem tacito quilibet censetur dari cum res fuerit parua. Adde adhuc, nec feminam posse fideiubere pro viro suo, & ex Authen. Si qua mulier, Cod. ad S. C. Velleianum; aut pro alio, ex lege Antiquæ §. finali, Cod. eodem tit. exceptis tamen nonnullis casibus, quos in verbo fideiussor commemorant Angelus §. 4. & Sylu. questio. De iustem, & alijs quæ huc spectare possunt, plenius Molina in citato tractatu 1. disp. 540. Nobis pro præxi ordinaria sufficere potest, notasse inter eos casus esse tres præcipuos.

PRIMUM, si scemina iuramento confirmarit suam fideiussionem.

SECUNDUM, si mercedem accepit ad fideiubendum, vel deceptorie fideiussorit.

TERTIUM, si expresse renunciarit priuilegio Senatûs consulti Velleiani; quod alioqui opponere potest ad elidendam obligationem fideiussionis. Quæ tamen renunciatio, vt valeat, fieri debet coram Magistratu, quia cum ætas, aut fragilitas personæ, est causa priuilegij, non sufficit ad illud elidendum simplex renunciatio, quia ipsum alioqui esset vanum, quandoquidem possant tales personæ tam facile induci ad renunciandum suo priuilegio, quam ad ineundum contractum.

QUARTUM EST; etiam si fideiubendo fides tantum detur verbis, seu absq; animo promittendi, obligationem tamen esse standi promissio: quia fidelitas, sine qua labascit humana societas, exigit vt in re graui teneamur animum verbis conformare: maxime autem cum dampnum aliquod proximo alioqui sequeretur. Videnda sunt pro pleniore intelligentia, quæ diximus in præced. cap. 6. sec. 6.

QUINTUM EST; fideiussorem ex vi fideiussionis non esse obligatum, si contractus quo principalis debitor se credi-

tori

torio obligatus, nullus sit, ut cum filius familias sine facultate patris, mutuo accipit pecunias, vel credito aliquid emit; & alter pro eo fideiussit, nulla fraude, aut dolo vltus: eo quod, nimirum, creditor probe sciret conditionem debitoris, aut certe vterque, id est, tam creditor, quam fideiussor, eandem conditionem ignoraret. Si vero fideiussor (sive sciens, sive nesciens talem conditionem) fallat creditorem asserendo, quod debitor possit & contrahere, & debitum solvere, tanquam dans causam efficacem damni, quod debitor patietur, tenebitur illud restituere. Fundamentum istius doctrine, Institutis §. Fideiussores. De fideiussoribus, istud habetur; quod cum obligatio fideiussoris sit accessoria obligationi principalis debitoris, eiq; innitatur, ipsa non extenditur plusquam hæc. Videndum est Molina in sequenti disp. 541. pro subtilitatibus iuris, quæ ad eam rem pertinent. Paucis enim perstringi nequeunt, nec conuenit nos prolixiores esse in ijs, in quibus Confessarum à penitente inducias petere ad libros, aut doctiores consulendos, inde eorum non est.

SEXTVM est. Et si quando plures sunt fideiussores pro eodem debito, singuli ad hoc agere contra debitorē, vt à fideiussione periculo liberentur antequam debitum soluantur. Primus est, si debitor cœperit ad inopiam vergere. Secundus, si à tempore fideiussionis, longum spacium temporis sit elapsum. Tertius, si fideiussor ipse condemnatus sit solvere. De quibus & alijs spectantibus ad liberationem à fideiussione, plenius Molina in priore parte citata disp. 546.

Tertia causa, Dos.

223. **D**OTEM efficiunt causam accipiendi lucrum in mutuo, habetur ex cap. Salubriter. De vsuris. De qua re Nau. in Enchir. cap. 17. n. 273. & in comment. De vsuris notab. 21. Medina in Cod. De acquilicis per vsurā. quæst. 2. §. ad cap. Salubriter. Sotus lib. 6. de iust. & iure, quæst. 1. sub finem, art. 2. Couar. li. 3. var. resol. cap. 1. n. 3. multiq; alij, quorum meminerunt Alphonsus à Neapoli in tract. De vsuris, quæst. 22. & Petr. à Nauarr. in lib. 3. De res. cap. 2. num. 351. & duobus sequentibus. Notandum vero est, in cap. Salubriter, De vsuris, statui, quod quando focer nõ soluit dotem genero, & interea dat pignus ei fructificans, idem possit vltra sortē accipere omnes eiusdem pignoris fructus. De cuius definitionis ratione, deq; titulo iusto, quo tale quid accipit sine vsura possit; variæ sunt sententiæ, quas ijdem Alphonsus & Petrus, ac etiam Lud. Molina de iust. & iure, tract. 2. disp. 3. 1. referunt, ac expendunt.

Ceterum non est tantummodo damnum emergens, vel lucrum cessans genero, nec sola tacita donatio foceri, quia damnum emergens, & lucrum cessans, tam locum habent in alijs, quam in genero. In prædicta constitutione autem aliquid de genero specialiter statuitur; cui potestatem dat accipiendi memoratos fructus: non quidem, vt concessio ex sola liberalitate; sed vt debitos ex iustitia. De quo debito interrogatum esse Summum Pontificem, non autem de alio, satis indicat ratio, quam in eod. cap. Salubriter, reddit.

Ceterum censeri potest vera ratio, quæ in cit. cap. Salubriter, indicatur his verbis: Cum frequenter dotis fructus non sufficiant ad onera matrimonij supportanda: quamq; locis citat. assignant Medina, Sotus, Couar. & Molina, quod eiusmodi fructus dentur ad sustinenda matrimonij onera. Pater enim qui filiam in matrimonio collocat, debet eam alere, vel dare vnde alatur: propterea enim solet dos constitui, vt ex fructibus eius ipsa iuncta matrimonio alatur, ac sustineantur alia matrimonij onera. Vnde quod pater dotem non dat, gener pot aliquid ab ipso accipere quotannis ad sustentationem vxoris, & familiar. Quod si contingeret, generum nullum onus matrimonij sustinere (vxore scilicet ipsius manente apud patrem à quo alitur) vel certe fructus dotis notabiliter excedere onera matrimonij, ipse nequiret fructus superan-

tes accipere, nisi ratione lucri cessantis, vel damni emergentis; aut certe tacite donationis. Pro qua re est tum textus expressus in lege Pater, ff. De doli mali, & metus exceptione; tum etiam aperta ratio, quia cessante causa, cessat effectus. Onera autem matrimonij, sunt causa iusta percipiendi fructus pignoris dotalis: Ergo illis cessantibus, talis perceptio cessare debet.

223. **V**NDE SEQUITVR quod Alphonsus à Neapoli bene tractat loco citato, concl. 3. (& satis deduci potest ex eod. cap. Salubriter) generum posse fructus pignoris dotalis accipere, etiam si focero dederit dilationem solutionis dotis; nisi simul iuri suo expresse renunciarit: quia nihilominus eadem causa accipiendi profors manet, quia, vt manifestum est, per talem dilationem focero alimenta quæ præstare debet filiae, nõ remittet, tanquam volens tam eam, quam familiam gratis alere. Secus esset vero si remitteret in totum, sicut censetur facere is qui omnino indotatam ducit. Itemq; si remitteret ad tempus; vt censetur is qui constituit tempus soluendæ dotis nullo adiecto pacto de aliquo sibi soluendo in eo medio tempore quo expectabit dotis solutionem: neq; aliquo pignore frugifero recepto à principio matrimonij. Iudicatur enim velle focero donare quodcumq; inter esse lucri cessantis vel damni emergentis eo medio tempore incurrendum ex dote non soluta.

Sequitur secundo, quod gener possit non tantum à focero suo fructus pignoris dotalis accipere, sed etiã ab alio quocumque, quamdiu non soluitur ei dos: vt v. g. ab hæredibus foceri post eius mortem; vel ab eo cui focer vendiderit dominium huiusmodi pignoris. Ratio est, quia iusta causa accipiendi manet, & res oppignorata ad illos alios transijt cum suo onere. Quod autem de genero comparatione foceri hic dicitur, pari ratione dici potest comparatione alterius qui vxorem ipsius dotauerit; nam à tali quoq; dos assignatur ad sustentationem onerum matrimonij. Id quod notat Molina in citata disp. 321. vers. Huic primo.

224. **S**equitur tertio, quod gener sicut potest fructus dotalis pignoris accipere, possit etiam cum nullum ei datur pignus fructificans, dosq; in pecunia tantum ei promittitur; possit, inquam, singulis annis ex tali pecunia tantum accipere vltra sortem, quantum possit mediocriter industrius lucrari ex negotiatione eiusdem pecunie. Id quod docent Sylu. in verbo vsura 3. quæst. 3. & Couar. Nauar. ac Sotus loc. cit. atque alij quorum meminit Alphonsus à Neap. concl. nona, communemque sententiam esse habet Molina ibid. vers. Dubium est. Cõfirmatur vero, quia in contractu mutui licet vniciq; seruare se indemnem, ex cap. Peruenit, De fideiussoribus. Ergo gener, qui ratione morosæ solutionis dotis, sustinet onera matrimonij, sine alia tali damni satisfactione, potest tutã conscientiam pacisci de tali verosimili interesse, quod cogitur pati ob dilatam dotis solutionem. Adde quod non liceat focero locupletari cum generi iactura; vt nec cuiquam cum alterius iniuria & iactura, ex regula 48. iuris in sexto. Præterea, quod cum gener in recompensationem iustam pro matrimonij oneribus, quæ sustinet, licite accipiat fructus alicuius possessionis, nulla sit ratio cur non possit similiter pacisci, vt quotannis tanta pecunie summa sibi soluantur, quanti æstimabuntur onera quæ sustinere debet.

Aduerte obiter, quod habet Molina in preced. vers. Tertio colligo, nihil referre in hac re, quod genero lucrum aliquod cesset, aut non cesset, ex eo quod ei dos non soluantur statim: quia fructus pignoris, aut pecunia loco illorum, non dantur pro expectatione solutionis dotis, sed in iustam compensationem pro matrimonij oneribus sustinendis debitam, iuxta priuilegium in cap. Salubriter, De vsuris, generaliter concessum, tam ijs qui solent ex sua pecunia negociando lucrari, quam ijs qui non solent.

Sequitur quarto, generum pro dote non soluta recipientem fructus pignoris priusquam alimenta vxori præstet, teneri computare illos in dotem. Id quod habetur ex lege Videamus 2. §. Ante matrimonium, ff. De vsuris: & ex lege Si ante nuptias, ff. Solutio matrimonio. Et probatur, quia cum tunc cessent onera quorum causa tales fructus dantur, sine iusta causa ij percipiuntur.

Sequitur quinto, generum qui noluit contrahere, nisi numeratã dote, vel pignore fructifero pro ipsa assignato, posse

tutā conscientia accipere pro supportandis oneribus matrimonij, omnes assignati pignoris fructus, etiam si excedant eadem onera, dummodo pignus ipsum in suo valore conferuetur, restaurando ex iisdem fructibus, quod in eo deperierit. Ratio est, quia in tali assignatione censetur contineri à focero tacite facta donatio partis fructuum, quā exceduntur onera matrimonij. Secus vero censendum est, si pater filiam alere statuisse; & impeditus, illam curam aliquoties transferret in generum, commendato ei pignore fructifero, ex cuius fructibus, onera matrimonij sustineret. Tunc enim superabundantes fructus gener tenetur restituere, vel in sortem computare: cum focer intenderit tantum releuare ipsum ab expensis onerum matrimonij. Istud ac illud prius habetur ex lege Creditor, §. Si inter maritum, ff. mandati. De qua re predictus quoque Alphonsus concl. 3. Qui & in sequenti 10. ac 11. ponit differentiam inter hæredes generi legitimos (quales sunt filij, quos ille suscepit ex vxore, pro cuius dote acceptū est pignus fructiferum) & hæredes aduentitios (quales sunt ceteri non suscepti ex ead. vxore) quod illi, ad quos materna hæreditas de iure pertinet, tutā conscientia loco patris mortui fructus dicti pignoris dotalis accipere possint, si & ipsi onera matrimonij ferant, matrem suam alendo: alij vero non possint, sed teneantur viduæ relicta restituere id ipsum pignus, pro dote non soluta acceptum ab ipsius marito; cui illud datum est à focero in gratiam tantum filia, & filiorum ex ea suscipiendorum.

Quarta causa, Stipendium Cleri, & quarta sequentes.

226. **Q**uarta causa habetur ex capit. primo, De vsuris, vbi statuitur, quod cum laicus iniuste vsurpat bona Ecclesiastica, & eadem in pignus, mutui dat illi Clerico ad quem de iure pertinent; idem Clericus possit vltra sortem fructus talium bonorum accipere, cum ad eum iure pertineant. Quod dicendum est pari ratione de laico cui bona sua in pignus data fuerint ab eo, à quo iniuste possidentur. Quod si bona Ecclesiastica data Clerico in pignus non essent ipsius, sed alterius, ipse nequiret accipere illorum fructus: neque, ex capit. De decimis, deberet tale pignus, cui iniuste datur, acceptare; nisi forte eo animo id faceret, vt fructus perceptos restitueret proprio domino.

De quinta causa, quæ est venditio vsusfructus, dicitur in sequentibus, cum de contractu census: eadem est enim cum venditione & emptione censuum.

Sexta causa, cui velle: s. no. ere, sensus est, quod possit in mutuo aliquid vltra sortem accipi ab hoste Reip. contra quem iustum bellum geritur, ex cap. fin. 14. quæst. 4. Cuius Canonis, ex Couar. lib. 3. var. resol. cap. 1. nu. 7. verus intellectus non est; quod sicut hostis cum quo iustum bellum geritur, potest suis rebus vi & armis spoliari: sic etiam possit mutuatione, quā aliquid accipiatur vltra sortem. Nam inquit ille, talis conuentio fit iure pacis, & commercij, non autem belli, & hostilitatis. Sed verus intellectus est, quod cum hosti mutuo datur, mutuator vltra sortem aliquid accipere possit in compensationem damnorum sibi ab ipso iniuste illatorum, aut ad recuperationem aliquorum suorum bonorum, quæ idem hostis iniuste possidet.

227. Septima causa, venditio sub dubio, sumitur ex cap. In ciuitate, & ex cap. finali, De vsuris. Circa quam obseruandum est, vsuram esse, vendere rem carius, aut emere vilius iusto pretio, propter dilatam, vel anticipatā solutionem, vt in sequentibus suo loco exponetur, habeturque ex cap. Quoniam, De vsuris. Nihilominus pretium augeri, vel minui posse propter dilatā, vel anticipatā solutionem quando quis dabit de pretio futuro. Id quod illustratur exemplo sumpto ex memoratis capitulis, de eo qui rem suam carius nunc vendit, quam solet communiter, eo quod soluenda sit alio tempore; vt post tres, vel quatuor menses; quando probabile est, quod eadem res plus valebit. Ipse enim potest hoc tempore pretium accipere, quod probabiliter sperat futurum tempore solutionis: dummodo eam ipsam rem, vt ex cit. cap. finali habetur, seruaturus esset vsque ad tempus illud in quo augendū pretium probabiliter sperat. Si enim seruaturus non erat, sed venditurus de presenti, non posset maius pretium accipere, prout ibidem habetur. Verum de emptione, & venditione dicendum est ex instructo in sequenti tractatu. Hic solum obser-

uandum est, quod cum quis merces suas vendit creditā pecuniā, possit vltra iustum pretium accipere lucrum cessantis seruatū conditionibus ad id requisitis, de quibus egimus in præced. lib. 23. cap. 8. Itemque re tota sufficienter emptori declarata: nempe quod tantum accipiat pro iusto pretio, & tantum pro lucro cessante. Ita Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 82. annotat. Ratioque est, quia emptor non nisi sciens & volens debet se tali oneri subijcere.

Octaua causa, pretium post tempora soluens, sensus est, quod quando is qui debet aliquam pecuniarum summam non soluit tempore præscripto, ratione talis moræ accipi possit ab eo aliquid vltra sortem ob detrimentum quod id eo patitur ille cui debet: siue illud sit damni emergentis, siue lucri cessantis. Ita habetur ex cap. 2. & 3. De fideiussoribus.

Nona causa, Pœna, nec in fraudem.

228. **H**uius sensus est, posse aliquid accipi in mutuo vltra sortem nomine pœnæ: quæ à lege, vel à Iudice, vel de communi consensu vtriusque partis, à creditore debitori imponitur ob culpam negligentiam, si principale non soluat tempore præscripto. Quod quidem licitum esse, nec vsurarum Doctores consentiunt teste Ludouico Molina in cit. tract. 2. disp. 317. vers. Que de pœnis; vbi aliquot commemorat: habeturque ex cap. Suam, de pœnis; & ex lege Si pacto quo pœnâ, Cod. De pactis. Et patet hac ratione, quia cura rem alienam iniuste retinens iniusto domino, fit in culpa, pro qua potest plecti pœnâ: atque mutuatorius talis sit, per verroriam iniuste, iniustoque mutuator retinens rem mutuatam, sane ea de causa potest ab ipso pœna iuste exigi: atque adeo sine vltra, cum non exigatur mutuationis, sed pœnæ nomine. Non enim obligat mutuator absolute mutuatarium ad sibi dandum aliquid supra sortem, sed conditionate, ad sibi dandum in pœnam, eo casu, quo mutuatam pecuniam non soluerit in termino qui de consensu ipsius præfixus est solutioni. Quod cum ita sit, mutuatorius elapso termino tenetur in conscientia, etiam ante Iudicis condemnationem, cum sorte principali soluere pœnâ, de qua cum mutuantem conuenit, si ab illo ea exigatur. Quod addo, quia pœna conuentionalis non debetur antequam à parte fuerit expresse, vel tacite petita, prout habet Couar. in Epit. 4. decret. cap. 6. §. 8. n. 11. Rationem addens; quia sicut Iudicis executio in legali pœna est necessaria, ita in conuentionali petitio creditoris expectanda est, cum is qui pœnam promittit, iustā coniecturā præsumat alterum nolle eam recipere, si eam non petierit.

229. Cauendum est vero in hac re, ne pœna apponatur in fraudem vsurarum, ac curandum omnino, vt totum negotium bonâ fide peragatur: puta apponendo pœnam ipsam: siue quia interest mutuantis, vt debitum ei soluat in tali termino; siue etiam, quia vult in illo termino habere quod sibi debetur, siue ipsius interest illud habere, siue non. Etenim eo ipso quod mutuatorius contra mutuatoris voluntatem mutuum detinet vltra terminum præfixum, facit ei iniuriam, incurritque in culpam, pro qua potest exigi pœna, quæ vtriusque partis consensu, aut Iudicis, vel legis, siue generalis, siue particularis, muni ipsa siue, aut horitate sit moderata, quæ & culpæ committæ in non soluendo proportionate respondeat, & ad finem ad quem imponitur deseruiat, cum, vt monet Med. in Cod. De reb. acquisitis per vsuram, quæst. 3. causa 4. non possit esse adeo parua, vt debitum nihil aut parum metu illius ad soluendum moueatur: nec esse adeo excessiua, vt quâtitati culpæ proportionata non sit. Et quamuis, addit ille, morosus debitor ex contractu, quodammodo furti equiparetur: nõ debet tamē contra eum tanta pœna imponi, quanta contra furem, aut alium debitorem ex delicto.

230. **A**DVERTENDVM autē est primo, quod si absque culpa solutio omittatur fieri in termino præfixo, etiam si interesse inde emergens exigi possit, vt recte monet Med. in sine citata quæst. 3. pœna tamen non possit exigi, prout Angelus vsur 1. n. 31. & Nauar. in Enchir. cap. 17. nu. 215. merito dicunt: quia vbi non est culpa, nec est pœna quâ puniatur, ex cap. 2. De const. Vnde sequitur, pœnam non posse exigi ab eo qui ideo non soluit, quod vere non potuerit. Nec etiam (ex Caiet. verbo vsur 4. cap. 2. in sine) quando soluendi mora contigit de consensu creditoris: nimirum quia tempus solutionis faciendæ prorogauit. Neutra enim talium morarum culpabilis est: imo nec potest vere appellari mora, cum per debitorem non steterit quin solueret.

Aduertendum est secundo, ex Nauarr. loco cit. mutuatarium, si partem debiti soluerit præfixo tempore, non esse compellendum ad totam poenam: sed ab illa detrahendum esse aliquid pro ea portione, secundum quæ excluditur mora culpabilis. Id tamen intelligendum est, nisi obligatio soluendi indiuidua esset: vt tunc censetur, cum solutio partis non adferret commodum, quod adferret si alias simul, seu totum solueretur, prout accidit cum solutio mutui exigitur in termino ad emendum aliquid quod emi non potest, nisi totius debiti solutio accipiatur.

Aduertendum est tertio, ex communi sententia, teste Nauarr. loco cit. poenam censi impositam in fraudem vsurarium, si mutuator dum apponeret, sciuit, aut verosimiliter credidit mutuatarium non posse soluere in termino præfixo: vel eâ intentione impositum, vt lucrum haberet ultra fortem; non autem, vt metu talis poenæ debitor compelleretur soluere suo tempore. Addit Medina loco cit. vers. Oportet tamen, cauendū esse, ne is qui huiusmodi poenam imponit, inde infametur, aut alios scandalizet, aut ne aliquid finistre contra illum id eo præsumatur, quæ conditio est in omni contractu seruanda.

Addit etiam aliam conditionem ad vitandum in hac re peccatum, quæ est, vt dilatio solutionis fortis non sit in præcepto. Est vero in præcepto, cum debitor adueniente termino adeo impotens est ad soluendum, vt contra charitatem sit, ipsum compellere ad fortis solutionem. Exemplum est, si tam parum habeat, vt vestem vnicam quæ induitur, aliamque suspensilem sibi necessariam vendere cogatur. Quod idem iudicandum est, si tempore solutionis faciendæ delinqueretur in carcere, vel captiuus esset inter hostes, vel infirmus, vel in loco distanti, vel aliâ eiusmodi ratione impeditus, quominus posset tunc soluere. Nam sicut talis immunis est à culpa omissionis solutionis, ita etiam à poena eidem culpæ debita. Quæquam, vt Molina annotat sub finem citatæ disput. 317. si debitor in talem impotentiam incidit suâ culpâ, quandoquidem culpabiliter esset impotens, non liberaretur à poena tanquam inexcusabilis.

Decima causa, Lex commissoria.

Nomine legis commissoria hic significatur venditio cum pacto retrouendendi, de qua in tract. sequenti, De emptione, & venditione. Censetur autem excusare lucrum in mutuo, quoniam is qui taliter emit, potest tanquam dominus quoad usque redimatur res, fructus eius suos facere, & sic lucrari fortem, cum hanc recepturus sit integram, dum res ipsa redimetur. Pactum vero alium legis commissoria, quo mutuator accipit pignus sub conditione, vt nisi ad præfixum diem redimatur, sit venditum, illicitum est (ex Nauarr. in Enchir. cap. 17. n. 216.) dum additur in eo, quod omnes fructus, vel pars illorum vsq; ad eum diem capientur. Sunt enim alieni; cum per impignorationem non amittatur rei impignoratæ dominium. Itaq; accepti computandi sunt in fortem, vel in interese, si quod interuenerit, vel in satisfactionem pro poena, cum apposta est sine fraude vsurarium, & incurfa. Imo illicitum est tale pactum, nisi illud quod mutuo acceptum est, ad æquetiustum pretium pignoris, aut certe id quod ab ipso pignore superatur, in poenam iustam ante descriptam, impositum sit non soluenti in præfixo termino.

Vndecima causa, Gratis.

Per dictionem, Gratis, significatur donatio ipsius mutuatarij. Si enim ille qui nullum mutuacionis beneficium alteri contulit, potest id quod sponte sibi donatum fuerit, recipere; poterit à fortiori ille qui mutuo dedit; cum peioris conditionis ad datum recipiendum non sit effectus ex eo, quod mutuaerit: imo cæteris paribus effectus sit melioris, quam si non mutuaerit. Aduertet tamen quedam requiri, quibus deficientibus vitatur istiusmodi receptio, prout explicat Medina in Cod. De reb. per vsuram acquisitis, quest. 3. causa 3. Etenim præter scandalum euitationem, in omni actione curandam, requiritur ex parte mutuatarij, vt sponte ac liberaliter offerat id quod donat: quia non esset alioqui donatio, cum ad rationem illius spectet, vt spontanea, liberalisq; sit. Quocirca si donet, tanquam vi mutui debitum: aut quia timet, quod nisi donet, non dabitur amplius illi mutuum, non potest titulo donationis accipi oblatum ab ipso.

Ex parte mutuatoris vero oblatum accipientis vult quidem memoratus author requiri, vt id ipsum oblatum recipiat tanquam donatum, nõ autem tanquam debitum sibi ex vi mutui. Sed et si id valeat ad vsuram mentalem euitandam, non est tamen necessarium ad hoc, vt donatio præsumi possit liberalis: ac tanquam iuste acceptum retinere id quod donatum fuerit; si mutuator ipse, illud nec directe, nec indirecte petijt: aliudve signum dedit præuæ suæ voluntatis faciendi lucrum ex mutuo, prout contra ipsum Medina habet Petrus à Nauarr. lib. 3. de restit. cap. 2. num. 315. Et ratio est, quia vt iuste taliter acceptum retineat, tanquam adeptus illius dominium, requiritur tantum vt ei constet mutuatarium sponte liberaliterq; donare: aut vt id ipsum verosimiliter præsumat. Quod non potest habens causam probabiliter præsumendi oppositum, consequenterque nec potest bonâ conscientia retinere id quod ei oblatum est, quasi sibi vere donatum.

Cuiusmodi causam (præsumendi, inquam, probabiliter oppositum) idem Medina hæc assignat: Si mutuatarius qui munus offert, prematur paupertate; aut sit illiberalis, & qui talia non solet offerre liberaliter; sed ob beneficium inde speratum; aut qui non tam ob negotiationem & lucrum faciendum, quam ob necessitatem mutuo accipiat; aut demum qui ante mutuum, vel simulcum mutuo, vel ante solutionem mutui aliquid offerat, vel promittat. In talibus enim casibus, iuxta personæ qualitatem, iuste præsumitur quod nõ gratis, & liberaliter munus offerat: sed vt in posterum cum indigerit sibi mutuetur, vel vt terminus solutionis fortis proferatur; quod quidem est secundo mutuae. Ad hæc si mutuator tempore mutuacionis, verbis aut signis insinuaui se munus aliquod ex mutuo sperare, etiam si ioco se id dixerit; mutuatarius autem vt serio dictum accipit, ideoq; munus aliquod postea offert, is iuste præsumitur nõ dare illud liberaliter, sed tanquam aliquo modo exactum.

MOUET AVTEM dubium memoratus Medina; An quædocunq; mutuanus intelligit sibi ultra fortem, siue ante, siue post illius solutionem, aliquid donari à mutuuario eâ intentione, quando is indigerit, aut petierit, denuo ipsi mutuet; An, inquam, illud licite & accipere, & retinere possit? Ad quod reiecta eiusdem Medina: responsione Petrus à Nauarr. respondet distinctione, in citato cap. 2. num. 329. & sequenti. Aut enim donator de mutuo futuro aliquid in particulari explicat; siue expresse, siue per aliqua probabilia indicia ostendens se ex tali donatione expectare mutuum à donatario (quod est suo modo emere mutuacionem: sicut dare iudici, vt sententiam dicat, est emere ipsius sententiam) aut tantum explicat in communi, dicens se ei donare, quia amicus est; aut ipsum vult habere amicum, aut reddere gratum & officiosum.

Atque quæcunq; ratione prius illud fiat siue explicate, siue signis sufficientibus declarando intentionem, illicita est receptio; cum talis donatio sit nulla, tanquam non libera: vt pote cui metus, ne mutuum postea negetur, causam reuera dederit. Sin autem posterius fiat, neq; donator de spe futuri mutui quidquam significet, sed tantum de amicitia, valet donatio, quia fertur in amicitiam: neque eam esse coactam donatarius potest intelligere, vel debet iudicare. Atq; factum amicitia, & gratificationis causa, credendum est liberaliter potius, quam aliter factum esse. Iam si donator spem futuræ mutuacionis mente conceptam, nullo modo significet exterius, coniecturis opus est; ex quibus si merito ipse præsumatur in eum finem principaliter donare, vt postea mutuo ei detur, non erit licita receptio: si vero probabiliter præsumatur ipsius intentionem esse tantum donatarij animum disponere ad benevolentiam, per quam paratior sit ad mutuum, licita erit receptio.

ALIUD DUBIUM mouet Petr. à Nauarr. num. is qui mutuo dedit, possit ei reducendo in memoriam mutuo data, petere licite donari sibi ab eo bonum aliquod temporale? Et respondet in eodem cap. 2. numer. 324. quod si de mutuo nullam in particulari mentionem faciat, sed tantum in communi beneficia commemoret; possit licite sic donatum recipere: quia potest & debet præsumere, amicitia, & gratitudinis causa esse sibi oblatum. Si vero antefacta mutua commemoret in particulari, possit quoq; accipere oblatum ab eo

qui scitur, *saltem verosimiliter*, mutuum non esse proxime petiturus: quia talis omnino liber est ad donandum, vel non donandum; nec ulla necessitate, nec metu vilo mutui sibi in posterum negandi compellitur ad donationem. Non possit vero accipere ab eo, qui probabiliter existimatur proxime petiturus mutuum, cum sit consequenter presumendus ad donandum adduci metu, ne sibi quando egerit mutuum negetur.

236. Hic merito aliquis inquirat, quid sentiendum sit de contractu quem Principes celebrare solent cum diuitibus, accipientes ab his mutuum ad certum terminum, facta scedula in qua promittunt aliquid supra sortem, addedo se ex tunc, & pro tunc gratis, & liberaliter id eis dare. Ad quod responderi potest; quod si tale mutuum accipiatur ad res omnino necessarias, vt ad debita soluenda, ad subueniendum familiae, vel defendendum regnum ab hostibus, tunc contractum censeferi vsurarium; cum non possit presumi libera donatio, sed potius coacta per urgentem necessitatem. Si vero accipiatur non ad necessitatem, sed ad lucrum & augmentum rei familiaris, non esse contractum vsurarium: acceptumque iuste retineri posse: quia tunc donatio rationabiliter presumi potest facta sponte, & liberaliter: cum donans non tantum non timeat facere aliquam iacturam, sed etiam lucrum speret, ratione donationis.

Duodecima causa. Dans socijs: & 13. Pompa.

237. **P**er particulam, *Dans socijs*, significatur contractus societatis, in quo ex pecunia qua societatem datur, lucrum accipi potest, vt post D. Thom. 2. 2. qu. 78. art. 2. ad 5. Summularij communiter docent. Qua de re postea ex instituto, cum de eodem contractu.

Per particulam vero, *Pompa*, significatur illud quod habetur ex D. Thom. in *praced. art. 1. ad 6.* licere in mutuo lucrari quando ipsum sit ad secundarium vsum pecuniae: nempe quoad pecunia mutuo datur ad ostentationem, tanquam aliquid pretiosum, vel vt alicui tradatur in pignus. Haec sunt causae quae traduntur communiter; quibus adhuc aliae addi possunt, quae licet ad eas reducantur aliqua ex parte: quotidiana tamen praxis exigit, vt de eisdem particulariter dicatur.

Alia causa qua ante traditis versibus non comprehenduntur.

Decima quarta causa, Condicio vidualis.

238. **V**idua vel separata a merito per diuortium, potest ratione pecuniae dotalis marito soluta, neque ab eo, aut eius haeredibus restituta, tantum accipere, quantum homo mediocriter industrius lucrari potest, si habeat talem pecuniam; dummodo tamen eadem pecunia retineatur vidua ipsa inuita, vel consentiente quidem, sed ex pietate: vt quando iidem haeredes nequeunt commode statim soluere acceptam. Ea autem (iuxta antedicta in *explicatione tertia causa*) potest tale quid accipere, non tantum ratione interesse, sed etiam ratione alimentorum, etiam si nullum interesse patiatur.

Quam doctrinam post Sotum in 6. *De iust. quest. 1. art. 2. sub finem*, & Sylu. in *verbo vsura tertio, quest. 7.* Nauarr. in *Enchir. cap. 17. nu. 213.* tradit, & Iulius tractat Alphonf. a Neap. in *tract. De vsuris, quest. 22. concl. 12. 13. 14. & 15.* Probatur vero, quia vna ex parte vidua permanet, in sua viduitate, fictione iuris censetur perseverare in matrimonio, & ideo ob acceptam dotem, nisi ea reddatur, alimenta illi eadem ratione suppeditanda sunt, quae prius. Ex altera parte vero, cum vidua maritus; sicut priusquam moreretur, ius habuit in dotali pecunia, vel in possessione frugifera, quae pignorata sibi fuit pro dote non soluta; ita etiam habuerit onus alimentandi vxorem & familiam. Vnde fit, vt pari iure haeredes mariti iam defuncti, si velint eadem in hereditate succedere, debeant vel dotem restituere, vel viduam ipsam alimentare, cum a defuncto, cui succedunt, non potuerit in ipsos plus iuris transferri, quam ei antequam moreretur, competere, iuxta textum expressum in regula 79. iuris in 6. Porro onus illud ex Sylu. loco citato, communiter assumatur secundum quantitatem dotis, quia secundum eam mulier est alimentanda eaq; in re,

pro mensura illud sumitur, quod mediocriter industrius possit ex tali pecunia lucrari.

239. **A**nnotatur autem ex Bart. memoratus Alphonfus in *concl. 13.* quod si vidua in domo haeredum, siue rationabili, siue irrationabili de causa manere nolit, possit petere alimenta debita sibi ratione dotis: quoniam illa sunt indistincte ei concessa. Id quod habere locum, etiam si nubat, dummodo pauper sit, nec a secundo marito, aut ab alio ei alimenta suppeditentur, notat ex Couar. Molina De iust. & iure *tract. 2. disput. 322. vers. Interim dum*: additque duo. Prius est; si vidua ab alio praebentur alimenta, haeredes mariti non teneri ea soluere, nisi ideo praebentur quod ab illis petita, recufant ministrare, ideoque; vidua fuerit coacta ab alijs petere. Ratio vero esse potest, quod cessante causa cesset & effectus: sic enim maritus, cuius vxor e locer, aut alius liberaliter alit, nequit eiusdem alimenta petere ob dilationem solutionis dotis. Exceptionis autem addita ratio est, quod nemo debeat de sua iniuritate lucrum reportare: ideoque talia alimenta tanquam mutuo ipsi data teneantur refundere ei qui ministravit, nisi condonet. Posterius est, quia ius ipsum alimentorum, priuilegium est personale vxoris, quo illi ea debentur quamdiu dos non restituitur: post mortem ipsius, illa non debentur haeredibus suis, dote non restituta: debent tamen fructus, si quos res dotalis proferat; & compensationem interesse, sicuti ex solutionis iniurta dilatio.

Addit praeterea memoratus Alphonfus loco cit. quod si haeredes in alimentis, statui eiusdem viduae conuenientibus, minus expendant quam sint fructus dotis, illud quod abundantius est, sibi retinere possint, sicut poterat maritus, cui successerunt: atque ex aduerso, si tales fructus non sufficiant, debeant de suo supplere. Et ratio est, quia in priore casu, illud plus censetur genero concessum a foerero: & in posteriore genero censetur minus illud de suo supplere voluisse. Iam vero haeredes succedunt, tum in commodis, tum etiam in incommodis defuncti. Annotatur adhuc in sequen. *concl. 14. ex cod. Bart. idem Alphonfus, viduam quae suscipit alimenta ab haeredibus mariti, donec dos ei soluitur, debere quod lucrata fuerit ex propria opera, & artificio, tribuere haeredibus a quibus alimentatur (sicut debuit marito) siue in eorum domo permaneat, siue ab ea discedat: ita vt de alimentis tantum deturci debeat, quantum interest haeredis eam in ipsius commodum operari manibus, sicut operabatur in commodum mariti. Quod procedere existimari quando haeredes alioqui grauarentur, non percipientes ex dote fructus qui ad alimenta illi suppeditanda sufficiant: quia si sufficientia capiant, nulla ratio videtur cur debeat compelli ad operandum pro alijs, qui dotem, aut per solutionis dilationem iniuriam, aut eis ex pietate concessam, retinent.*

Decima quinta causa, Condicio pupillaris.

240. **C**onditio pupillaris ideo ponitur in causis faciendi lucrum in mutuo, quod pupillus possit accipere honestum lucrum a tutore suo, qui negligens fuerit, illud ex ipsius pecunijs acquirere, siue emendo praedia, siue dando ea alicui mercatori ad partem honesti, & liciti lucri recipienda secundum regionis seu prouinciae consuetudinem: argumento Cap. Per vestras, De donationibus inter virum & vxorem. Quod dicitur Couar. lib. 3. var. resol. cap. 2. num. 1. & Syluest. verbo vsura 1. quest. 24. & 29. & verbo Tutela, quest. 4. Aduerte autem id fieri in poenam negligentiae, & ideo tutorem si fecerit quod in se erat, nec per ipsum steterit quominus ex talib. pecunijs lucratum sit, ad nihil teneri, vt Syluest. in ead. quest. 4. expressit; & patet per antedicta de noua causa, quae est poena. Aduerte etiam, quod idem quos, habet in *cirata quest. 29.* quod si tutor pecunias ex profuerit vsuris, cum non possit alter ex eis lucrari, pupilli ipsum taliter acquisita teneri restituere, si quis nolit, aut non possit, restitutionem incumbere tutori tanquam cooperatori.

Decima sexta causa, Pignus onerosum.

241. **R**atione pignoris onerosi tantum supra sortem accipi potest in mutuo, quantum proportionate respondeat oneri. Sic ergo ille qui accipit a Principe ciuitatem, vel castrum in pignus, potest interea fructus, seu redditus illius percipere, propter onus exercendi illius iustitiam, & prouidendi necessitatibus

tatibus publicis; propter quod tales reditus à subditis solvantur. Sic etiam licite supra sortem accipi possunt expensæ factæ gratia fructuum rei impignoratæ quærendo, colligendorum, & conferuandorum: necnon factæ circa rem ipsam impignoratam, si fuerint necessariae vel vtilis, nec tantum voluptariæ. Hoc (de quo Alfons. à Neap. in tract. De vsuris quest. 27. concl. 5. post Conradum De contract. quest. 32. concl. 5. & Sylu. verbo Pignus quest. 13.) aperta ratio docet, quia vniuersisq; in mutuatione potest se indemnem seruare, ne oporteat, quod absurdum est, mutuatione sine sua culpa ex mutuatione, quæ opus est charitatis, pati damnum, faciendo iacturam eorum quæ circa pignus vtiliter consumpsit: cum debeat potius pro labore suscepto aliquid accipere si, praexpensatum compensationem.

Cæterum ex lege Impensæ, ff. De rerum & verb. signific. expensæ necessariae dicuntur, quæ si non essent factæ circa rem oppignoratam, ea aut deteriorata, aut plause perempta esset, vt factæ & in reparanda domo, alioq; ruitura. Vtilis autem dicuntur quæ meliorem reddunt rem ipsam, vt factæ in vinearum pascinationibus arborum, plantationibus, agrorum cultura, armentorum pascendorum cura. Voluptariæ demum expensæ dicuntur factæ tantum ad speciem & decorem rei: non autem ad eam cõseruandam, aut ad augendum illius fructus: vt sunt quæ fiunt circa viridaria, fontes salientes, inscriptions, picturas, & id genus alia.

Decima septima causa est, mors pietatis, de quo dictum est in præcedenti cap. dubio nono.

Decima octaua causa, Affecturatio.

AD huius causæ intelligentiam aduertendum est primo, nomine affecturatiõis significari cõtractum, quo quis alienæ rei periculum in se suscipit, obligando se vel gratis, vel certo pretio, & eam compensandam si perierit. Atque si gratis talem obligationem suscipiat, dicitur gratuita promissio: si pretio, cõtractus est similis emptioni & venditioni. Etenim qui pretio affecturatur, videtur vendere obligationem qua se adstringit ad solutionem æstimationis rei, quo casu perierit: tandemque obligationem alter emere videtur. Quod esse licitum (si seruetur æqualitas, id est, tanti valeat iudicio viri intelligentis obligatio illa, quanti valet pretium pro ea datum, aut e contra) hinc patet, quia susceptio in se periculi alicuius rei, onus est temporale pretio æstimabile, pro cuius quantitate maiore, vel minore, consentaneum est pretium crescere, aut decrescere affecturatori qui illud in se suscipit.

Aduertendum est secundo, in cõtractu societatis, cum vnus pecunias, alter vero laborem, & industriam ad negotiandum confert; si illi coniungantur duo cõtractus affecturatiõis, vnus summe principalis, & alter lucris speratis, posse supra capitale aliquid lucris haberi hoc modo. Petrus dat Ioan. 10. o. ex quibus nomine vtriusq; (atque adeo societatis titulo) lucretur negotiando. Sperat autem Petrus probabiliter pro parte lucris sibi respondente, se consecuturum 12. ex quibus quatuor remissurum se Ioani pollicetur, si volet ipsum securum facere de non amittendo capitali: & rursus si velit eum facere securum de luero reliquo, remittet ex illo tria: siq; remanebunt quinque, de quibus, & de capitali erit securus. Qua ratione licitum esse lucris in mutuo, ne vsuram committi, tenent Couar. lib. 3. var. resol. cap. 2. nu. 4. & Nauar. in comment. De vsuris, num. 32. & in Enchir. cap. 17. num. 254. & 255. aliiq; quos referemus cum de hac ipsa re agemus ex instructo in tractatu de societate ipsa: in quem etiam locum differemus illius probationem, licere etiam ei qui industriam confert in societatem, de luero quod sperat, assurecare se apud alterum socium conferentem pecuniam. Sylu. in verbo Societas, 1. quest. 3. ex eo probat, quod tunc censetur tantum locare alteri suam operam pro iusto pretio; sicut solent ij quos vocant factores mercatorum: quæ etiam est sententia Nauar. in seq. num. 257.

Decima nona causa, Consuetudo antiqua cum tacita affecturatio.

DE hac Nauar. in eod. cap. 17. num. 256. & seq. Ad eam autem duæ conditiones requiruntur: altera, vt antiqua

illa consuetudo sit publica; altera, vt partium lucrum accipiat, velut quatuor pro centum. Ex quarum conditionum priore talis causa iustificatur, quia de consuetudine introducta auctoritate publica, semper debet præsumi, quod iusto modo fuerit introducta, si potuerit iusto modo introduci neque manifeste constet de contrario. Modus autem ille iustus esse potuit, si ab initio cõstitutum fuerit, vt pecunia daretur ad societatem cum cõtractu affecturatiõis, cuius interuentu, salua capitali summa, acquiri posset aliquid lucrum, iuxta Cap. Per vestras, De donationibus inter virum & vxorem. Præsumendum est igitur in eiusmodi consuetudine ita factum esse ab initio: cuius rei in dicitum Nauar. ait esse, quod cum in societate inita cum mercatore, lucrum verosimile, esset minimum duodecim, vel quindecim pro centum; tantum remissa à parte alia pro affecturatiõis capitalis, & redemptione incertitudinis talis lucris, accipiantur tantum quatuor pro centum, quod ad secundam conditionem pertinet. Et ita idem author excusat consuetudinem quæ habetur in Gallia, & in nonnullis aliis locis, vt Ecclesiæ, viduæ, & pupilli antiquo more suas pecunias conferant mercatoribus, vt quatuor secunda pro centum in suam sustentationem lucentur.

Vigesima causa, Euentus, cum quinq; aliis.

Ratione euentus in mutuo aliquid supra sortem accipi potest, quando quis mutuo dat alicui frumentum, aut vinum, aut aliud vsu consumptibile: & postea quando ipsum restituendum est, augetur pretium, sicque mutuator lucratur. Qua de re Conrad. De contract. quest. 38. & Sotus lib. 6. De iust. & iure, quest. 1. art. 2. sine solutionem argumentor. Sed aduertendum est, hoc non habere locum, quando quis aliquid eiusmodi principali intentione mutat, vt lucretur; quia esset vere vsurarius captans lucrum ex mutuo: sed tantum quando sincera intentione mutat, nimirum vt succurrat proximo, eiq; gratificet: esto, existimet pretium esse mutandum. Id quod Sylu. habet in verb. Vsuræ, 1. quest. 17. vide antedicta 187.

Vigesima prima causa, est conditio mutui. Circa quam aduerte, lucris capiendi in mutuo, causam inter ceteras statui, quod ipsum detur irreuocabiliter, seu, ita vt mutuator illud repetere non possit, & mutuatarius soluat illud cum libuerit; tunc enim dato pignore, nõ est tam mutuatõ, quam venditio quædam ipsius pignoris cum potestate illud redimendi. Non dato vero pignore, est quædam donatio, ac proinde in priore casu, fructus pignoris, & in posteriore aliquid remunerationis loco accipere, non est lucrari ex mutuo, & per consequens nec est vsura. De qua relate Conrad. in q. 33. & 34. De contractibus.

Vigesima secunda causa, sunt labor, opera, industria, expensæ, cura, diligentia, & id genus alia extraordinarie in mutuo suscepta in vtilitatem mutuatarij, propter quæ licere aliquid vltra sortem in mutuo accipere, Nauar. in Enchir. c. 17. n. 283. litera D, & Conrad. De contract. q. 46. concl. 3. cas. 13. annotant. Et ratio patet, quia talia sunt digna compensatione, quam ab eo in cuius vtilitatem fuerint impensa, moderatam accipere in mutuo, non est à ratione alienum, vt nec est in aliis negotiis.

Vigesima tertia causa, est Depositum: quæ causa consistit in eo, quod iuxta legem 3. & 4. Cod. Depositum, vel contra: quando is qui pecuniam in depositum accepit, ex ea negotiatur contra voluntatem deponentis: huic, cuius est ea ipsa pecunia, debeat lucrum reddi, saltem quantum redderetur, si esset initus cõtractus societatis cum affecturatiõis, secundum antedicta in declaratione causæ 18. Cuiusmodi restitutio lucris videtur depositario in penam imposita iure ciuili; non tam ad grauandum ipsum, quam ad ipsum à maiore pena liberandum in foro externo: in quo tanquam fur puniri posset, iuxta citatam legem tertiam.

Vigesima quarta causa, est Administratio, quæ in eo consistit, quod ex Angelo in verbo Vsuræ, l. §. 47. is qui ratione administrationis debet negotiari cum pecunia sibi commissa, si id omiserit facere, illi cuius erat administrator, potest ea de causa honestam compensationem accipere cum suo capitali.

Vigesima quinta causa, est cambium: quæ patebit per ea quæ suo loco de cambio ipso in sequentibus dicentur.

Vigesima sexta causa est, periculum amittendi fortem.

246.

HANC causam faciendi lucri in mutuo, cum periculum fuerit ex parte pecuniæ mutuatae (vt cum traicienda est per mare, vel per loca latronibus infesta) Canonistæ ad Cap. Nauiganti, De vsuris, passim admittunt, vt per plures alij, quorum meminit Couar. lib. 3. variar. resol. cap. 2. num. 5. Sed cum tale periculum fuerit ex parte mutuatarij; vt quia facile fieri potest, vt is effectus pauper, non sit soluendo: vel quia solet esse fraudulentus, ac male fidei debitor; talem causam negant aliqui, quorum meminit Ferdinandus Rebellus, De obligationibus. iustitiæ, par. 2. lib. 9. quest. 12. inter quos sunt Sotus lib. 6. De iustit. & iure, quest. 4. art. 1. & Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 81. Medina vero in Cod. De reb. restit. quest. 8. in tertia causa, eam censet admittendam, dummodo omnis fraus absit, & seruentur conditiones damni emergentis, propositæ in præced. lib. 23. cap. 7. Illius fundamentum est, quod omne creditum, eo ipso quod periculo exponitur, dignum sit pretio, vt patet ex eo, quod ratione talis periculi possit, & soleat exigi fideiussor, qui pro eodem suscipiendo in se, potest pretium accipere: quod ei non liceret, si non esset pretio æstimabile. Deinde subire tale periculum, grauamen est compensatione dignum. Sicut enim potentia proxima ad aliquid acquirendum, per se est commoditas quædam pretio digna: ita & potentia proxima aliquid amittendi, grauamen est & damnum quoddam, quod nemo gratis subire tenetur.

Cæterum quidquid probabilitatis in speculatione habere possit hæc sententia, ea non videtur sequenda in praxi. Primo, quia contraria est communis, tam Canonistarum, quam Theologorum, teste Nauar. loco citato, innixa definitioni Papæ, De vsuris, Cap. In ciuitate, vbi absolute (nec habita ratione vlla periculi, tanquam causæ augendi pretij) determinat illicitum esse vendere lex libris credita pecunia, quod præsentis pecunia daretur pro quinque. Accedit quod cum vix soleat mutuo dari, aut credito vendi sine aliquo capitalis periculo, aperiatur per eam sententiam ostium vsuris, prætextu talis periculi passim palliandis. Deinde cum in venditione pretium perinde ac capitale in mutuo, sit obnoxium periculo naturæ suæ; præcaueri solet per fideiussorem, aut per impositam pœnam, non autem per venditionem: præsertim cum venditio excludat gratiam mutui. Sicut enim si commodans mihi equum tuum, exigas pretium pro periculo cui illum exponis, gratiam commodati excludis: ita etiam exigens pretium pro periculo mutui, excludis huius gratiam. Præterea debitor, siue ex mutuo, siue ex emptione, satisfacit plene creditori, & quoad debitum, & quoad periculum quod metuebat, si ei integre soluat. Nam & reddit quantum debet, & liberat metu periculi. Quare talis metus non fuit de se pretio æstimabilis: cum sine hoc, illi satisfiat sufficienter.

Neque obstat quod fideiussor pro eodem periculo in se suscipiendo, iuste accipiat pretium, quia hoc non datur pro illo, sed pro obligatione illud in se suscipiendi; quæ cum sit ex iustitia, pretio æstimabilis est. Si obicias, tali obligationi æquivalere mutationem cum eodem periculo factam. Respondetur, mutationem sua natura gratis fieri; etiam habentem periculum adiunctum: quod quia illi accessorium est, sequitur illius naturam, iuxta textum expressum in regula 42. iuris in 6. Adde quod mutuatō nullam ex parte mutuatōris inducat obligationem ex iustitia, sicut fideiussio inducit ex parte fideiussoris.

Atque tollitur per hæc prius Medinæ fundamentum. Ad posterius autem responderi potest, volentem dare mutuo, consequenter iuxta mutuatōnis naturam, debere dare gratis, quam naturam coniunctum periculum non mutat: sed, vt prædiximus, sequitur efficiendo tantum, vt gratitudo qua mutuator in mutuatariū vitur, sit maior, à qua non contingat ipsum reuocari per periculum periculi suum capitale. Quod quidem periculum subire nolens, licite potest ab eo sibi præcauere per pœnam impositam, aut per fideiussorem, aut per pignus.

Aduerte autem mutuatorem non posse propria autoritate pretij à mutuatario capere loco pœnæ imponendæ, cum id sit sibi met quasi ius dicere, & periculo iniustitiæ temerarie se exponere, accipiendo certam compensationem damnorum quæ nondum sunt, & forte nec erunt. Nec item posse capere pretium subeundo vicem fideiussoris: tum quia naturæ fideiussoris repugnat, vt per eam quis se sibi ex iniustitia obliget: tum quia fideiussio est contractus, qui minimum inter duos necessario esse debet. In proposito casu autem, idem obligaret se sibi: nam fideiussor pro debitore, quasi vna persona cum eo, obligat se creditori; tum quia per fideiussionem fideiussor suscipit in se periculum, quo liberat creditorem. Quare si idem esset fideiussor & creditor, idem liberaretur à periculo, & maneret ei obnoxius, quog repugnat naturæ fideiussoris: imo simpliciter absurdum est.

Porro eadem quæ dicta sunt de periculo amittendi fortem ex parte mutuatarij (vt memoratus Ferdinandus alius citatis consequenter docet) dici pariter possunt de periculo quod timetur patiendi difficultates, subeundi labores, ac faciendi expensas in recuperando debito. Pro quibus tamen incommotis, si verosimilia sint, in assecurationem exposcere licet aut pignora, aut fideiussionem; aut etiam rationabili pœna secta tamen fraude, contractum communitate.

Cæteræ quæ esse possunt causæ iustæ accipiendi in mutuo aliquid supra fortem, vel reducuntur ad memoratas, vel cognosci poterunt hoc iudicio. Quod quoribus vltra mutuum datur aliquid quod præmium meretur, dignumve sit compensatione; ipsum censeri queat causa iusta aliquid supra fortem accipiendi secundum quantitatem, quam prudens definerit: neque enim certa constituitur, vltra quam non liceat ob vllam causam in mutuo lucrari. Nam talis quantitas non est æstimanda ex mutuo, ratione cuius nihil plene potest accipi vltra fortem accipere, nempe cōsidera grauitate, & circumstantiis talis causæ, definienda est lucra accipiendi quantitas, quæ illius quantitati proportione respondeat.

TRACTATUS III.

De emptione & venditione.

DVOS maxime peccatis contractus ciuiles contaminantur: vltra nimirum, qua pretium accipitur, vbi accipi non debet, puta in mutuo, quod iubemur dare gratis: & iniustitia, qua aliquid supra iustum pretium accipitur; quod contingit potissimum in emptione & venditione, de quibus propterea prius quam de cæteris contractibus dicemus. Agitur vero de iisdem in iure Canonico lib. 3. Decretal. tit. 17. & in iure ciuili lib. 3. Instit. tit. 24. & toto Digestorum lib. 18. & lib. 19. tit. 1. itemq; lib. 4. Codicis à tit. 38. Agunt etiam præter eorumdem iurium interpretes, ac Summularum in verb. Emptio, Theologorum alij in 4. dist. 15. tum D. Thom. cum suis interpretibus. 2. 2. q. 77. Sot. lib. 6. De iust. & iur. q. 2. 3. & 4. & cum eis Greg. à Valent. disp. 5. quest. 20. Conrad. De contractibus à quest. 50. ad 72. Medina in Cod. de reb. restituend. q. 30. & omnibus sequentibus, Nauar. in Enchir. cap. 23. à n. 77. ad 99. & post eos aliquot recentiores, inter quos accuratissime Lud. Molina De iust. & iur. tract. 2. à disp. 336. ad 380. Dicemus autem primo de illarum natura, & diuisione. Secundo, de iis quæ emi & vendi possunt. Tertio, de iis, qui vendere, vel emere prohibentur. Quarto, de iusto pretio rerū venalium. Quinto, de pactis quæ solent inter emptores & venditores intercedere. Sexto, de venditione quæ fit credita pecunia. Septimo, de emptione quæ fit anticipata solutione, & de venditione per proxenetas. Octauo, de venditione quæ fit sub hasta. Nono, de negotiatione. Decimo, de monopolij. Vndecimo, de obligationibus venditoris, & emptoris. Duodecimo, de periculo rei vendite. Decimotertio, de obligationibus quæ nascuntur ex empt. & vendit. Decimoquarto, de perfectione emptionis, & de eiusdem rescissione. Cæteri promiscue (vt olim veteres, ex l. Veteres, ff. de actionibus empti, & venditi) vtentur appellationibus emptionis, & venditionis, nomine scilicet emptionis cōprehendentes venditionem, & nomine venditionis emptionem, eo quod vna alteram necessario sic sequitur, vt nec esse, nec intelligi sine ea possit.

C. A. P.